

TÔN GIÁO Ở NƯỚC NGOÀI

ISLAM GIÁO CHÍNH TRỊ TRONG CUỘC “CÁCH MẠNG MÀU” Ở CÁC NƯỚC TRUNG ĐÔNG VÀ BẮC PHI

(Tiếp theo kì trước)

NGUYỄN VĂN DŨNG^(*)

3. Sự mờ nhạt của nhân tố Islam giáo chính trị trong cuộc “cách mạng màu” ở các nước Arập

Những gì xảy ra tại các nước Trung Đông và Bắc Phi đầu năm 2011 được các nhà phân tích gọi là cuộc “*Cách mạng Arập vĩ đại năm 2011*”. Rất có thể khái niệm này sẽ được dùng trong sách giáo khoa lịch sử về các sự kiện xảy ra đầu năm 2011, bắt đầu ở Tunisia, tiếp diễn ở Ai Cập và lan toả sang các nước Yemen, Algeria, Jordan, Libya, Syria, Baharian, Iran và những quốc gia Arập khác. Bão táp chính trị ở khu vực này đang cuốn theo gió cát sa mạc mù mịt làm người ta khó nhận biết được bản chất của những sự kiện đang xảy ra ở đây, những cuộc “cách mạng” này sẽ dẫn các nước Arập đi đến đâu, theo chiều hướng nào? v.v... Tất cả những câu hỏi này không thể có ngay lời giải trong một sớm, một chiều. Nhưng qua những gì mà chúng ta nhận biết được về các cuộc “cách mạng màu” ở các nước Arập cho đến giờ phút này, có thể nói rằng, vai trò của Islam giáo chính trị (Political Islam) đang đi vào thoái trào. Đây là một xu hướng quan trọng. Những gì xảy ra ở các nước Arập đầu năm 2011

hoàn toàn không giống với những gì đã xảy ra ở Iran đầu năm 1979. Chúng cũng không giống với quá trình Islam giáo hóa đời sống chính trị Thổ Nhĩ Kỳ những năm đầu thế kỉ XXI và trước đó là vấn đề Islam giáo trong đời sống chính trị - xã hội ở Pakistan⁽¹⁾.

Chúng ta sẽ lần lượt xem xét những gì đã và đang xảy ra trong các cuộc “cách mạng màu” ở các nước Arập hiện nay và qua đó tìm hiểu nhân tố Islam giáo chính trị trong các cuộc cách mạng này. Cuộc “Cách mạng Hoa Nhài” ở Tunisia được khởi đầu từ vụ tự thiêu của một thanh niên Islam giáo bán hàng rong để phản đối việc cảnh sát thu giữ và đập phá xe hàng rau quả của mình vì lí do không có giấy phép kinh doanh. Người thanh niên này đã tốt nghiệp đại học

*. TS., Viện Nghiên cứu Tôn giáo.

1. Xem thêm: Nguyễn Văn Dũng. *Vài nét về Cách mạng Islam giáo và Cộng hoà Islam giáo Iran*. Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 4 - 2009, tr.46 - 49; Nguyễn Văn Dũng. *Đôi nét về quá trình Islam giáo hóa đời sống chính trị Thổ Nhĩ Kỳ trong thập niên đầu thế kỉ XXI*. Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, Số 7 - 2010, tr.62 - 67; Nguyễn Văn Dũng. *Vấn đề Islam giáo trong đời sống chính trị - xã hội Pakistan*. Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, Số 1 - 2011, tr. 69 - 75.

nhưng không thể tìm được việc làm theo ngành nghề đã được đào tạo và đành phải chọn nghề bán rau quả ở chợ để kiếm sống. Chúng ta biết rằng, Tunisia là một quốc gia ở Bắc Phi với số dân 10,6 triệu người, thu nhập bình quân đầu người là 9,5 nghìn USD/ năm với 34 % dân số được tiếp cận Internet. Trong khi đó, theo số liệu của phe đối lập ở nước này, tỉ lệ thất nghiệp chiếm tới 50% dân số⁽²⁾. Tin tự thiêu của người thanh niên Tunisia lập tức lan truyền trên các mạng xã hội, châm ngòi cho vụ biểu tình của dân chúng nước này để bày tỏ sự bất bình trước tình trạng thất nghiệp, nghèo đói và tham nhũng và nhân đó đòi Tổng thống Ben Ali từ chức.

Các hành động tự thiêu được lặp lại ở các nước Ả-rập có vấn đề kinh tế-xã hội và tâm lý-xã hội giống Tunisia như: Ai Cập, Algeria, Mauritania, Yemen. Theo gương người dân Tunisia, "cách mạng màu" đã lan tới các nước này như một hội chứng. Điều đó chứng tỏ không ít người dân trong thế giới Ả-rập đã bị dồn tới bước đường cùng dẫn tới sự quỳ sinh. Nhưng tham gia các cuộc biểu tình lại chủ yếu là thanh niên và tầng lớp trung lưu, chứ không hẳn chỉ có những người nghèo khổ thuộc tầng lớp dưới.

Tất nhiên, trong các hành động tự thiêu này chứa đựng một thứ chủ nghĩa biểu tượng (Symbolism) nào đó. Nhưng biểu tượng đó hoàn toàn không phải là của Islam giáo, không xuất phát từ truyền thống Islam giáo. Theo chúng tôi, ở đây đang hình thành một truyền thống mới không tuân theo luật Sharia của Islam giáo. Islam giáo cấm tự tử và đây

là một trong những luận điểm nền tảng của Kinh Koran mà những người này không thể không biết. Một tín đồ Islam giáo (Muslim) cần phải biết rằng người tự tử thì linh hồn sẽ bị rơi xuống địa ngục. Nhưng những người này đã coi thường những quy định của Islam giáo. Điều này đã được Giáo chủ Islam giáo (Mufti) của Saudi Arabia (Ả-rập Xê-ut) Abdal-Aziz Al al-Shaykh không quên nhắc nhở tín đồ khi ngày 21 tháng 1 năm 2011 ông tuyên bố rằng, hành động tự thiêu đang chống lại Islam giáo. Trước đó, ngày 18 tháng 1 năm 2011 người đại diện trường Đại học Cairo và Trung tâm Luật pháp - Tôn giáo "Al-Azhar", ông Muhammad Rifa at-Tantawi tuyên bố rằng: "Luật Sharia nghiêm cấm tự tử dưới bất kì hình thức nào và không chấp nhận việc tách linh hồn khỏi thể xác như vậy để lấy cơ biểu hiện sự căng thẳng thần kinh (stress), sự tức giận hay sự phản kháng"⁽³⁾.

Nhưng trên thực tế, như chúng ta đã thấy, những lời giáo huấn của giới giáo sĩ Islam giáo không gây được ảnh hưởng tới những người biểu tình. Tại Algeria, cuộc biểu tình theo kiểu Tunisia đã xảy ra. Hai tuần sau khi những lời cảnh báo của các giáo sĩ về phương pháp thể hiện sự phản kháng không theo luật Sharia được đưa ra, ngày 6 tháng 2 năm 2011 một vụ tự thiêu tiếp theo đã xảy ra ở nước này.

2. Theo: Nguyễn Hữu Huy. *Sóng Nile dậy sóng*. Báo An ninh Thế giới giữa tháng, số 37, tháng 2-2011, tr. 2.

3. Trích theo: Alexander Ignatenko. *Ngày tàn của Islam giáo chính trị*. [Http://religion.ng.ru/politic/2011-02-16/1_Islam.html](http://religion.ng.ru/politic/2011-02-16/1_Islam.html)

Xem lại các băng video và các bức ảnh ghi lại những gì đã xảy ra tại quảng trường At-Tahrir ở thủ đô Cairo của Ai Cập chúng ta dễ dàng nhận thấy những hành động phi Islam giáo của những người biểu tình. Họ giơ cao cánh tay với hai ngón giữa kết thành hình chữ V, chữ cái đầu tiên của từ Victory (có nghĩa là Thắng lợi), chứ không phải chỉ giơ cao một ngón tay như những tín đồ Islam giáo vẫn làm để biểu thị tính đồng nhất của những người theo tôn giáo độc thần chống lại những người theo phái tự do - vô đạo. Tất nhiên, trong đám đông những người biểu tình có cả những người giơ cao một ngón tay và những người giơ cao hai ngón tay kết hình chữ V. Điều đó cho thấy mối quan hệ giữa những người Islam giáo và những người theo chủ nghĩa tự do hay còn gọi là lực lượng cánh tả trong các cuộc biểu tình. Tuy nhiên, không phải ai tham gia biểu tình cũng làm như vậy. Một thí dụ khác: trên một bức ảnh được lưu truyền rộng rãi trên các trang mạng người ta thấy các tín đồ Kitô giáo nắm tay thành vòng tròn xung quanh những tín đồ Islam giáo đang cầu nguyện. Điều này nói lên sự hợp tác giữa người Kitô giáo với người Islam giáo trong cuộc biểu tình. Một vấn đề khác cũng khiến chúng ta quan tâm. Tuy các cuộc biểu tình ở nơi này, nơi kia có sự va chạm giữa lực lượng cảnh sát với những người biểu tình dẫn đến việc một số người bị chết và bị thương, nhưng chúng luôn nằm trong tầm kiểm soát của những người tổ chức thuộc phe đối lập. Một số chuyên gia về Trung Đông coi đây là một "cuộc cách mạng bất bạo động", điều rất hiếm gặp

trong các cuộc phản kháng của người Islam giáo, vượt ra ngoài sự mong đợi của nhiều người và phá vỡ một quan niệm sai lầm lâu nay cho rằng, không thể tìm thấy được hiện tượng bất bạo động trong thế giới Islam giáo.

Những sự kiện xảy ra ở Tunisia, Ai Cập và một số nước Ảrập khác trong thời gian qua thực chất là sự phản kháng của người dân đối với những vấn đề kinh tế, xã hội như công ăn việc làm, thu nhập, bình đẳng xã hội, tham nhũng, độc tài, v.v... Đây là điều không còn ai nghi ngờ gì nữa. Ngày 26 tháng 1 năm 2011 Tổng Thư kí Liên đoàn Ảrập tuyên bố: "Công dân các nước Ảrập đang thịnh nộ và thất vọng hơn bao giờ hết"⁽⁴⁾. Trong số hơn 300 triệu dân của thế giới Ảrập, đã có tới khoảng 50 triệu người không có công ăn việc làm. Một vài số liệu sau đây chứng minh thêm điều này. Ngoài Tunisia đã nêu ở trên, Ai Cập có hơn 80 triệu dân, thu nhập bình quân đầu người: 2,7 nghìn USD/năm; Tỷ lệ thất nghiệp là 10%, riêng người ở độ tuổi dưới 30 chiếm 2/3 dân số và chiếm 90% số người thất nghiệp; Khoảng 40% dân số sống với mức thu nhập dưới 2 USD/ngày; 1/3 dân số mù chữ; Số người tiếp cận Internet là 21,2% dân số; Nợ nước ngoài 88 tỉ USD, trong khi đó tổng tài sản của gia đình Mubarak ước tính từ 50 đến 70 tỉ USD. Yemen là quốc gia còn nghèo hơn Ai Cập, thu nhập bình quân 2,6 nghìn USD/năm; Tỷ lệ thất nghiệp chiếm 35% dân số; Chỉ có 1,8% dân số được tiếp cận

4. Theo: Nguyễn Nhâm, *Tổng thống Ai Cập ra đi : Liệu pháp domino "Cách mạng Hoa Nhài" đang cận kề khu vực?* WWW.Nhandan.com.vn, ngày 14.02.2011.

Internet. Tại Algeria, với số dân 35,2 triệu người trong đó có tới gần 20% dân số thất nghiệp; Chỉ có 13,6% dân số được tiếp cận Internet; Thu nhập bình quân đầu người là 7,2 nghìn USD/ năm⁽⁵⁾. Một số nước khác trong khu vực cũng có tình hình tương tự, đặc biệt tỉ lệ người thất nghiệp đều ở mức khá cao.

Những gì xảy ra ở Tunisia, Ai Cập, Algeria, Yemen, v.v... cho thấy không chỉ những người nghèo đói, ít học, thất nghiệp tham gia các cuộc biểu tình chống chính phủ, mà phần lớn lại là tầng lớp trung lưu, đặc biệt có sự tham gia của đông đảo tầng lớp thanh thiếu niên, sinh viên, những người có trình độ học vấn, được tiếp xúc với các tư tưởng dân chủ, tự do theo kiểu Phương Tây. "Cách mạng màu", như từng được hiểu, đó là một liệu pháp xã hội để phân chia lại quyền lực chính trị và của cải vật chất giữa các phe nhóm trong tầng lớp thượng lưu với việc sử dụng sức mạnh chủ công là quần chúng nhân dân tham gia biểu tình phản đối chính phủ đương nhiệm với những người đứng đầu thuộc một nhóm thượng lưu này đang ăn trên ngồi trốc, sử dụng quyền lực nhà nước để làm giàu cá nhân, hạn chế quyền lợi vật chất và tinh thần của các phe nhóm hay đảng phái chính trị khác, mà ở đây đối với trường hợp Tunisia là phe nhóm của cựu tổng thống Ben Ali, người đã nắm quyền suốt 30 năm qua.

Chúng tôi xin trình bày kĩ hơn một chút về vấn đề Ai Cập, bởi vì nước này có vị thế và ảnh hưởng lớn nhất trong khu vực và sự sụp đổ của chính quyền Mubarak đang gây ra những tác động

rất lớn không chỉ đối với khu vực mà còn đối với cả thế giới Islam giáo.

Năm 1981 khi lần đầu tiên trở thành Tổng thống Ai Cập sau vụ Tổng thống Anwar Sadat bị các phần tử Islam giáo cực đoan ám sát, Hosni Mubarak đã biết cách tách những nhân vật Islam giáo đối lập nhưng có lập trường trung dung ra khỏi các lực lượng Islam giáo cực đoan và phân hoá các lực lượng đối lập. Chỉ trong 12 tháng đầu tiên cầm quyền Mubarak đã tha tù cho 4.000 phần tử Islam giáo trước đó bị Anwar Sadat bắt giam. Hiểu rõ nguy cơ từ phía các lực lượng Islam giáo cực đoan, Hosni Mubarak đã cố tránh những biện pháp quyết liệt và thực hiện những biện pháp ôn hòa trong chính sách tôn giáo. Trong chính sách đối ngoại, Mubarak đã giải quyết tương đối ổn thỏa các vấn đề phức tạp trong quan hệ giữa các nước Ảrập với Israel, nâng cao vị thế Ai Cập trên trường quốc tế. Trong cuộc sống, Mubarak đã tạo cho mình một danh tiếng liêm chính hơn so với người tiền nhiệm. Nhưng cùng với thời gian, đất nước Ai Cập dưới sự lãnh đạo của ông ngày một chìm sâu vào các hiện tượng tiêu cực và chính quyền của ông đã mắc phải những căn bệnh trầm kha của những nước đang phát triển, khiến cho phe đối lập phát động quần chúng đứng dậy lật đổ chính thể của ông.

5. Các số liệu thống kê được tổng hợp theo: Nguyễn Nhâm. *Tổng thống Ai Cập ra đi: Liệu pháp domino "Cách mạng Hoa Nhài" đang cận kề khu vực?* Website đã dẫn; Nguyễn Hữu Huy. *Sông Nile dậy sóng*. Báo An ninh thế giới giữa tháng, số 37, tháng 2-2011, tr. 2.

Cuộc “cách mạng màu” ở Ai Cập hiện nay là cuộc cách mạng lần thứ ba trong suốt 30 năm cầm quyền của Hosni Mubarak. Lần đầu tiên nó xảy ra vào năm 2005 khi phong trào “Kifaya!” (trong tiếng Ả-rập nghĩa là “Đủ rồi!”) tổ chức mít tinh cũng tại quảng trường At-Tahrir để phản đối việc bầu lại Mubarak làm tổng thống thêm một nhiệm kỳ mới. Nhưng lúc đó những người tổ chức chỉ tập hợp được gần một nghìn người. Lần thứ hai nó xảy ra vào năm 2008. Đòi hỏi chủ yếu của cuộc biểu tình lần này là cách chức Mubarak, nhưng cũng như lần trước, thiếu sự ủng hộ của đông đảo quần chúng. Đầu năm 2011, tình thế trở nên khá thuận lợi cho phe đối lập: giá cả lương thực, thực phẩm thế giới tăng vọt, điều này làm giảm khả năng trợ giá của Chính phủ Ai Cập đối với bánh mì và các mặt hàng thực phẩm thiết yếu khác cho tầng lớp dưới ở nước này. Những người tổ chức biểu tình đã nhanh chóng nắm lấy cơ hội này và dựa vào những kinh nghiệm của hai cuộc cách mạng trước và nhanh chóng hưởng sự phản kháng của đông đảo quần chúng vào chính quyền của Tổng thống Mubarak.

Công nghệ của cuộc “cách mạng màu” lần này được những người lãnh đạo phe đối lập áp dụng phù hợp với điều kiện của từng địa phương. Trong quá trình tổ chức chiến dịch “Ngày phần nộ” 28 tháng 1, họ đã tận dụng triệt để các mạng xã hội Facebook và Twitter trên Internet để huy động tối đa lực lượng cho cuộc biểu tình, chủ yếu là tầng lớp trung lưu trong xã hội. Bên cạnh đó, các phương tiện truyền thông truyền thống cũng được tận dụng tối đa, trong số đó kênh truyền

hình Al-Jazeera chiếm vị trí quan trọng nhất. Truyền hình huy động những lực lượng cách mạng thuộc tầng lớp bình dân, những người không có tiền mua máy vi tính để nối mạng Internet, nhưng họ có máy thu hình và quan tâm nhiều đến cái ăn cái mặc. Họ được kêu gọi đến tập trung tại các thánh đường và sau buổi lễ cầu nguyện ngày thứ Sáu cùng nhau đổ ra các đường phố tiến đến quảng trường At-Tahrir tại thủ đô Cairo, còn ở những thành phố khác thì tiến về quảng trường nơi gần với thánh đường nhất. Những người biểu tình còn được hướng dẫn một cách cụ thể: Trước khi vào thánh đường cởi giày dép và mang theo người vào phòng cầu nguyện, không nên để chúng ở ngoài cửa để phòng trường hợp những kẻ khiêu khích của lực lượng cảnh sát thu mất giày dép, khi đổ ra đường phố phải đi chân đất, rất khó vận động trong lúc tham gia biểu tình. Hơn nữa, bề mặt quảng trường At-Tahrir được lát bằng những viên đá gồ ghề, chân đất đi lại rất khó khăn. Như chúng ta đều biết, thông thường, các tín đồ Islam giáo khi vào thánh đường cầu nguyện đều cởi giày dép để ở ngoài cửa. Một điều đáng lưu ý ở đây là những người tổ chức biểu tình không chỉ hướng dẫn cho các tín đồ Islam giáo, họ còn hướng dẫn cho cả những người ngoài Islam giáo, mà trước hết là những tín đồ Kitô giáo. Theo số liệu của diễn đàn Pew, tín đồ Kitô giáo ở Ai Cập chiếm 5% dân số và đa số trong số đó là các tín đồ của Giáo hội Chính Thống giáo Coptic⁽⁶⁾. Những tín đồ Kitô giáo được hướng dẫn rằng, họ nên tập

6. Xem: *VietCatholic NEW* ngày 19 tháng 2 năm 2011.

hợp tại một chỗ gần thánh đường Islam giáo trong thời gian người Islam giáo cầu nguyện ngày thứ Sáu để sau khi tan lễ họ dễ dàng liên kết với người Islam giáo xuống đường kéo đến nơi diễn ra các cuộc biểu tình chống Chính phủ của Tổng thống Mubarak.

Ở đây cũng cần làm rõ vai trò của giới thượng lưu Kitô giáo và tín đồ Kitô giáo ở Ai Cập trong cuộc cách mạng hiện nay, những người bị chính quyền Mubarak đối xử không bình đẳng trong quan hệ với tín đồ Islam giáo. Vào giữa tháng 1 năm 2011, tức là trước lúc bắt đầu diễn ra các sự kiện ở Ai Cập, ông Boutros Ghali, nguyên Tổng Thư kí Liên Hợp Quốc, một người thuộc Giáo hội Coptic, đã kêu gọi Chính phủ Ai Cập ngừng "quá trình Islam giáo hoá chính trị" bởi vì điều này sẽ dẫn tới chỗ làm cho địa vị của thiểu số các tín đồ Kitô giáo ở nước này bị suy giảm. Giới bình luận quốc tế nhận xét rằng, Boutros Ghali đã có thể trở thành thủ lĩnh của cuộc "cách mạng màu" ở Ai Cập nếu không vì hai lí do sau: tuổi tác và tôn giáo. Chúng ta biết rằng, về tuổi tác, ông Boutros Ghali năm nay (2011) đã 88 tuổi, lớn hơn Mubarak tới 5 tuổi. Về tôn giáo ông là một tín đồ Kitô giáo. Nếu đứng vào vị trí lãnh đạo, ông không thể thu phục được những người biểu tình mà phần đông lại là tín đồ Islam giáo. Đây là những nguyên nhân rất dễ hiểu. Do vậy, người được đưa vào vị trí lãnh đạo cuộc cách mạng màu lần này ở Ai Cập là ông Mohammed El Baradei, nguyên là một quan chức cao cấp quốc tế, người đứng đầu Cơ quan Năng lượng Nguyên tử Quốc tế (IAEA). Về "tộc người", ông là người Islam giáo, nhưng có thái độ trung

lập đối với cả người Islam giáo và người Kitô giáo và do vậy không gây ra sự phản ứng từ phía những người Islam giáo, cũng như những người Kitô giáo và cả những người không tôn giáo theo đường lối cánh tả và chủ nghĩa tự do, mà những người này ở Ai Cập không phải là ít. Một số người cho rằng, ông El Baradei không có nguồn gốc Ai Cập, điều đó là đúng. Nhưng họ quên một điều rằng, nhà chính trị này đã rất giỏi định hướng trong cơn nguy nan ở Iran, điều mà giới thượng lưu Ai Cập và các nước Ảrập khác rất quan tâm.

Sự kiện tại Ai Cập được dàn dựng như sau: Tại quảng trường At-Tahrir, địa điểm chính của cuộc biểu tình, người Islam giáo và người Kitô giáo cùng với những người theo chủ nghĩa tự do Phương Tây và những người theo đường lối cánh tả cùng hô vang khẩu hiệu đòi Mubarak phải từ chức. Tại đây người ta không thấy xuất hiện những khẩu hiệu mang tính chất thuần túy tôn giáo, đại loại như "*Islam giáo - đó là sự quyết định*". Đây là khẩu hiệu mà trước đó phong trào "Những anh em Islam giáo" ở Ai Cập và các nước Ảrập khác thường sử dụng trong các cuộc biểu tình của mình. Quan sát các cuộc biểu tình qua máy thu hình, chúng ta bắt gặp một bức tranh áp-phích vẽ hình trăng lưỡi liềm và hình chữ thập được kết hợp với nhau theo kiểu hình búa liềm mà chúng ta vẫn thấy. Bức tranh áp-phích này trước đó được vẽ ra để dùng cho các cuộc biểu tình do chính quyền tổ chức sau vụ tấn công của các phần tử Islam giáo cực đoan vào nhà thờ của Giáo hội Kitô giáo phái Coptic ở thành phố Alexandria ngày 1 tháng 1

năm 2011 làm hơn 20 người chết và 100 người bị thương. Hình trăng lưỡi liềm và hình chữ thập ở đây thể hiện tình đoàn kết của nhân dân Ai Cập giữa người Islam giáo với người Kitô giáo, chống lại sự chia rẽ và hận thù tôn giáo. Lúc đó giới tăng lữ Islam giáo quan phương ở Ai Cập đã ủng hộ những cuộc biểu tình này, thậm chí còn đưa ra những quyết định cho phép những người Islam giáo trong khi tham gia biểu tình được phép sử dụng biểu tượng của các tôn giáo khác mà hình chữ thập ở đây tượng trưng cho cây Thánh giá của người Kitô giáo.

Ngày 3 tháng 2 năm 2011, Tổng thống Mubarak trong cuộc trả lời phỏng vấn của Đài truyền hình ABC (Hoa Kỳ) đã buộc tội phong trào "Những anh em Islam giáo" là kẻ đã gây ra các hành động bạo lực trên quảng trường At-Tahrir. Ông tuyên bố: "Nếu tôi từ chức, 'Những anh em Islam giáo' sẽ chiếm chính quyền ở Ai Cập"⁽⁷⁾. Có thể trong cuộc nói chuyện kéo dài nửa giờ đồng hồ diễn ra trước đó không lâu với Tổng thống Hoa Kỳ Barack Obama, ông Mubarak cũng đã nói như vậy. Tổng thống Ai Cập Mubarak đã đem "con ngáo ộp Islam giáo cấp tiến" ra dọa người Mỹ. Song lần này, do tình tảo đánh giá tình hình và nhận thấy triển vọng của cuộc "cách mạng màu" ở Ai Cập vào thời điểm đó, người Mỹ đã không sợ con ngáo ộp đó. Họ đã chuyển từ lập trường ủng hộ Mubarak sang vị thế đối lập, điều mà vào thời điểm đó ít người ngờ tới vì trong suốt 30 năm qua Mỹ luôn ủng hộ chính quyền Mubarak và viện trợ hàng tỉ đô la mỗi năm cho Ai Cập để duy trì trật tự theo kiểu Mỹ

tại Trung Đông và giữ cho nước này không bị rơi vào quỹ đạo của Islam giáo cực đoan. Trang Web Wikileaks vào thời điểm đó đã công bố những tài liệu cho thấy người Mỹ đã tham gia vào việc chuẩn bị cùng với những người tổ chức biểu tình và những tài liệu về tiềm lực và mục tiêu của phong trào "Những anh em Islam giáo", tổ chức của những người Islam giáo cấp tiến được thành lập từ năm 1928 và hoạt động không chỉ ở Ai Cập mà còn có mặt ở nhiều nước Ảrập khác.

Ngày 7 tháng 2 năm 2011, trả lời phỏng vấn của đài truyền hình Fox, Tổng thống Hoa Kỳ Barack Obama nói bóng gió rằng, ông không sợ con ngáo ộp mà Tổng thống Ai Cập Mubarak dọa ông. Trả lời Mubarak, ông Barack Obama nói thẳng ra rằng, các tổ chức Islam giáo cấp tiến không thể giành được chính quyền ở Ai Cập và vì phong trào "Những anh em Islam giáo" không nhận được sự ủng hộ của đông đảo quần chúng nên sau cuộc nổi dậy của nhân dân, tại đất nước này sẽ diễn ra "cuộc bầu cử tự do và công bằng". Người đứng đầu nước Mỹ khẳng định: "Những anh em Islam giáo" được tổ chức tốt và một phần hệ tư tưởng của tổ chức này có khuynh hướng chống Mỹ, nhưng họ không nhận được sự ủng hộ rộng rãi. Ở Ai Cập có đủ những người ưa thích lối sống thế tục hơn và hiểu được những giá trị của xã hội dân sự. Họ đang muốn tham gia vào việc thông qua những quyết định"⁽⁸⁾.

7. Trích theo: Alexander Ignatenko. *Ngày tàn của Islam giáo chính trị*. Website đã dẫn.

8. Trích theo: Alexander Ignatenko. *Ngày tàn của Islam giáo chính trị*. Website đã dẫn.

Đối với Barack Obama, có hai điều quan trọng: Thứ nhất, tình báo chính trị của Hoa Kỳ làm việc khá tốt, cung cấp cho chính quyền Mỹ những đánh giá về tình hình ở các nước một cách khách quan và có chất lượng. Trước cuộc "Cách mạng Hoa Nhài" ở Tunisia, Wikileaks đã công bố một bức thư tín bí mật của các nhà ngoại giao Hoa Kỳ, trong đó có đánh giá chính xác tình trạng tham nhũng trong đảng cầm quyền của Ben Ali và của vợ ông ta, bà Leila. Thứ hai, người Mỹ hiểu khá rõ tình hình trong các phong trào đối lập ở Ai Cập và không chỉ tiếp xúc với các tổ chức đối lập ở nước này mà còn tích cực làm việc với các lực lượng đối lập ở nhiều nước khác nhau. Điều này cũng đã được Wikileaks công bố trước khi các sự kiện ở Ai Cập xảy ra. Theo các tài liệu mà Website này công bố, những người tổ chức cuộc biểu tình ở Ai Cập thuộc lực lượng đối lập núp dưới các tên gọi khác nhau và thường xuyên thay đổi như: "Kifaya!" ("Đủ rồi!"), "Thanh niên ngày 6 tháng 4", "Thanh niên vì những sự thay đổi", "Ngày 25 tháng 1", v.v... đã đến Hoa Kỳ và tham gia các cuộc hội thảo và các cuộc tập huấn. Không loại trừ việc người Mỹ đã có những cuộc tiếp xúc với "Những anh em Islam giáo" và có thể trực tiếp biết được những kế hoạch của họ.

Còn đối với phong trào "Những anh em Islam giáo", như đã nêu ở trên, đây là một đảng phái chính trị được thành lập từ năm 1928, đến năm 1954 thì bị cấm hoạt động và sau đó hoạt động bán công khai trong điều kiện ở Ai Cập thì hành tình trạng khẩn cấp từ năm 1981. Phong trào này đã đưa ra cái gọi là chủ nghĩa hiện thực chính trị (Political Realism).

"Những anh em Islam giáo" hiểu rất rõ rằng, cuộc "cách mạng màu" ở Ai Cập lần này là ngày hội diễn ra trên đường phố không phải chỉ của họ với những khẩu hiệu Islam giáo, đại loại như "Islam giáo - đó là sự quyết định!" và họ không chỉ đứng đầu với những người ủng hộ Mubarak mà còn với chính cuộc "cách mạng" mà trong đó động lực, khẩu hiệu và mục đích của nó hoàn toàn không phải là tôn giáo. Ai Cập đang đứng trước một thời kì khó khăn. Sự ra đi của Mubarak không có nghĩa là mọi vấn đề phức tạp dẫn đến sự bùng nổ xã hội và chuyển biến thành một cuộc "cách mạng" ở đất nước này sẽ được tự động giải quyết. Những vấn đề thâm căn cố đế và ngày càng trầm trọng này cần phải được giải quyết một cách có hiệu quả. Sách lược của "Những anh em Islam giáo" trong giai đoạn hiện nay là: tham gia vào quá trình chính trị nhưng không đứng ở vị trí tiên phong, tham gia vào các cuộc bầu cử quốc hội và cơ quan lập pháp sắp có thể diễn ra, và nếu có thể tham gia vào chính phủ quá độ ở Ai Cập. Hiện nay "Những anh em Islam giáo" tuyên bố rằng, họ sẽ không đưa ra ứng cử viên của mình để tham gia vào cuộc bầu cử Tổng thống. Những yêu sách của "Những anh em Islam giáo" đối với chính quyền Ai Cập sẽ được tổ chức này đưa ra trong giai đoạn lịch sử tiếp theo, nếu những cuộc cải cách chính trị, kinh tế và xã hội mà phe đối lập hiện nay tiến hành ở Ai Cập gặp thất bại hoàn toàn.

Tại Tunisia trong suốt hai thập niên qua Tổng thống Ben Ali cũng luôn đem những người Islam giáo cấp tiến ra dọa người Mỹ và các đồng minh của Mỹ. Ông

ta nói giống như những gì mà Mubarak đã nói với Đài truyền hình ABC (Hoa Kỳ). Một số chuyên gia đã vội vã dự đoán Tunisia sẽ có một "Khomeini thứ hai", đó là Rashid al-Ghannouchi, 69 tuổi vừa trở về nước này từ London, nơi ông từng sống lưu vong từ năm 1989. Rashid al-Ghannouchi là người lãnh đạo Đảng Islam giáo "An-Nahda" ("Phục Hưng"), đã từng lãnh đạo cách mạng Islam giáo và trở thành thủ lĩnh dân tộc ở Tunisia. Ông là người rất gần gũi với phong trào "Những anh em Islam giáo" ở Ai Cập. Nhân đây, cũng xin lưu ý rằng, nếu người Mỹ có thể mạnh trong việc tiếp xúc với các lực lượng đối lập ở các nước, thì người Anh lại rất thích lôi kéo các nhà hoạt động chính trị, tôn giáo đã lỗi thời ở các nước khác về nước mình, rồi sau đó đưa họ trở lại tổ quốc của họ khi ở đó xảy ra các cuộc đảo chính hay "cách mạng".

Ngay sau khi cuộc "Cách mạng Hoa Nhài" nổ ra ở Tunisia, Rashid al-Ghannouchi đã có bài trả lời phỏng vấn của tờ Al-Sharq al-Awsat, một tờ báo có uy tín trong thế giới Ả-rập. Trong bài phỏng vấn này, ông đã mô tả một cách hóm hỉnh về tình hình và triển vọng của chủ nghĩa Islam giáo ở Tunisia. Rashid al-Ghannouchi nhắc lại rằng, Tổng thống Ben Ali hơn 20 năm qua hù dọa Phương Tây rằng, nếu ông ta (tức Ben Ali) ra đi thì thay vào vị trí của ông ta sẽ là "những người theo chủ nghĩa Islam giáo khủng khiếp". Nhưng cuối cùng, nói theo lời của Rashid al-Ghannouchi, những người theo chủ nghĩa Islam giáo như ông đã không mang lại sự thích thú cho Ben Ali và họ không giành lấy chính quyền ở nước này về tay mình.

Đánh giá của Rashid al-Ghannouchi về tình hình ở Tunisia cũng giống như nhận xét đã nêu ở trên về chủ nghĩa hiện thực chính trị của những người theo chủ nghĩa Islam giáo ở Ai Cập. Tất nhiên, việc vị thủ lĩnh của chủ nghĩa Islam giáo ở Tunisia không có tham vọng nắm chính quyền không phải vì ông muốn chọc tức cựu Tổng thống Ben Ali, mà bởi vì ông đã tỉnh táo đánh giá tình hình ở nước này. Ông hoàn toàn đúng khi chỉ ra rằng, động lực chủ yếu của "cách mạng" ở Tunisia là các tổ chức công đoàn, các lực lượng cánh tả, bao gồm cả những người cộng sản, còn Đảng Phục Hưng (An-Nahda) của ông không đóng vai trò gì quan trọng trong các sự kiện vừa xảy ra ở nước này. Hơn nữa, với tính cách là một lực lượng đặc biệt trong cuộc "Cách mạng Hoa Nhài" ở Tunisia, al-Ghannouchi dành cuộc cách mạng này cho những người theo chủ nghĩa thế tục, những người ủng hộ con đường phát triển thế tục của Tunisia. Ông cho rằng, mọi lực lượng cách mạng ở Tunisia cần phải đấu tranh vì một "xã hội được xây dựng trên những nền tảng dân chủ, bao gồm sự tôn trọng quyền con người và tự do tín ngưỡng"⁹. Cần lưu ý ở đây rằng, al-Ghannouchi không nói tự do tôn giáo mà nói tự do tín ngưỡng, có nghĩa là tự do tin theo hoặc không tin theo bất kỳ một tôn giáo nào. Dưới thời Ben Ali, Islam giáo có phần nào đó bị xiết chặt. Cũng chính chủ nghĩa hiện thực chính trị đã cản trở vị thủ lĩnh Đảng Phục Hưng này kêu gọi tiến hành một cuộc cách mạng Islam giáo hay ít ra cũng là thiết lập một trật

9. Trích theo: Alexander Ignateko. *Ngày tàn của Islam giáo chính trị*. Website đã dẫn.

tự xã hội theo luật Sharia ở Tunisia, một nước có truyền thống thế tục hóa mạnh mẽ ngay từ trước khi Ben Ali lên nắm quyền và hoàn toàn không phụ thuộc vào vị tổng thống đã bị lật đổ này. Al-Ghannouchi tuyên bố với tất cả những ai chờ đợi hay lo sợ sự trở về của ông ở Tunisia rằng, ông không phải là Khomeini như ở Cách mạng 1979 tại Iran. Ngày 30 tháng 1 năm 2011, al-Ghannouchi về tới Tunisia. Đón tiếp ông tại sân bay thủ đô chỉ có khoảng vài trăm người và phần đông trong số đó là các nhà báo.

Thêm một bằng chứng nữa khẳng định rằng, cuộc cách mạng ở Ai Cập không được cổ vũ bởi các tư tưởng và khẩu hiệu tôn giáo. Đó là việc giới tăng lữ quan phương ở Ai Cập tập trung chủ yếu tại Trung tâm Luật pháp - Tôn giáo "Al-Azhar" tuyên bố rằng, hành động tự thiêu không phải là bản chất của Islam giáo. Vì vậy, các cuộc biểu tình của quần chúng ở Ai Cập đã bị gián đoạn 2 tuần lễ do lời tuyên bố trên. Chỉ khi mọi chuyện đã rõ ràng, có nghĩa là khi người ta bắt đầu nhận ra được con đường mà "cách mạng" Ai Cập đang hướng tới, thì lúc đó Trung tâm Luật pháp - Tôn giáo "Al-Azhar" mới bắt đầu ủng hộ cuộc cách mạng này. Người đại diện Đại học Cairo và Trung tâm Luật pháp - Tôn giáo "Al-Azhar", ông Muhammad Rifa at-Tantawi, trong lời tuyên bố của mình vào thứ Năm, ngày 4 tháng 2 năm 2011 đã bày tỏ sự ủng hộ đối với phe đối lập Ai Cập và yêu cầu Tổng thống Mubarak nhanh chóng từ chức. Ông kêu gọi những người ủng hộ phe đối lập phải ở lại quảng trường trung tâm thủ đô Ai Cập cho tới

khi nào Mubarak từ bỏ chức vụ của mình. At-Tantawi bày tỏ sự tin tưởng rằng, lối thoát duy nhất khỏi tình hình phức tạp ở Ai Cập là tiến hành bầu cử tự do, qua đó người dân nước này có thể tự mình bầu ra ban lãnh đạo của mình và ông kêu gọi họ đừng tin vào những hứa hẹn giả dối của Chính phủ mà Mubarak vừa thành lập vào thời điểm đó dưới áp lực của các cuộc biểu tình.

Lúc này trong giới tăng lữ quan phương ở Ai Cập đã hình thành chủ nghĩa tuân phục (conformism), họ chờ đợi xem tình hình sẽ phát triển ra sao. Những lời tuyên bố của "Al-Azhar" chứng tỏ chúng phù hợp với sự đánh giá tình hình của giới phân tích rằng, Mubarak sẽ ra đi và giờ đây các lực lượng chính trị ở Ai Cập cần phải xây dựng một chính quyền mới khác với trước đây. Không thể bỏ qua việc một bộ phận trong giới tăng lữ quan phương ở Ai Cập từ lâu đã quan tâm tới một phương án nào đó của cuộc "cách mạng màu" lần này. Sau khi chính quyền của Mubarak bị sụp đổ một không gian rộng lớn được tạo ra cho các nhóm thượng lưu đang lớn mạnh ở nước này, trong số đó có những doanh nhân thuộc giới tăng lữ Islam giáo. Đây là những tầng lớp người giàu có trong xã hội Ai Cập. Khi chế độ thân Phương Tây, thân Mỹ của Mubarak còn tồn tại, nó luôn là sự đe dọa đối với tầng lớp người này bởi tính thế tục và định hướng hiện đại hóa đất nước dẫn tới sự cắt giảm các chi phí xã hội cho các nhu cầu tinh thần, nhất là trong điều kiện khủng hoảng kinh tế hiện nay. Trong cuộc tuyển cử tự do mà những người thuộc "Al-Azhar" kêu gọi tổ chức, giới

doanh nhân tăng lữ Islam giáo giàu có hi vọng sẽ có được những vị trí nào đó trong quốc hội, trong chính phủ, tuy không nhiều. Do vậy "Những anh em Islam giáo" và các đồng minh của họ sẽ không tìm cách hạn chế tầng lớp tăng lữ đang lớn mạnh ở Ai Cập.

Nhận xét về các cuộc biểu tình chống chính phủ ở các nước Arập đầu năm 2011, Viện trưởng Viện Nghiên cứu Phương Đông thuộc Viện Hàn lâm khoa học Nga, Vitaly Naymkin, viết: "Tôi cảm thấy rằng, hầu như 100% các sự kiện ở các nước Arập có ẩn ý xã hội. Thí dụ, ở Tunisia phong trào Islam giáo rất yếu, ở đó không nhận thấy có một dấu vết nào của tôn giáo. Tôi gọi đây là cuộc cách mạng thanh niên... Ở Ai Cập, có thể có một phong trào có tổ chức nhất, "Những anh em Islam giáo", tham gia vào cuộc cách mạng này. Nhưng không thể dựa vào các khẩu hiệu mà quần chúng nêu ra, không thể dựa vào thành phần của phong trào này mà có thể kết luận rằng, ở đó những người theo chủ nghĩa Islam giáo đóng một vai trò then chốt... Do vậy, lúc này nói về nguy cơ Islam giáo là hoàn toàn không có tính chất xây dựng và không bổ ích"⁽¹⁰⁾.

Georgy Mirsky, Nghiên cứu viên chính Viện Kinh tế thế giới và Quan hệ quốc tế thuộc Viện Hàn lâm khoa học Nga khẳng định rằng, các cuộc "cách mạng màu" ở các nước Arập "đó là cuộc cách mạng xã hội thực sự nhất, bởi vì việc tham gia đấu tranh chống lại chế độ

cầm quyền là do đông đảo quần chúng bất bình với sự cách biệt quá lớn giữa tầng lớp thượng lưu với các tầng lớp xã hội khác, với tệ tham nhũng, sự chuyên quyền, hành vi thô bạo của cảnh sát và không có tự do ngôn luận"⁽¹¹⁾.

Còn Roman Silantsev, nhà nghiên cứu Islam giáo, Phó Chủ tịch Hội đồng Giám định Nhà nước về tôn giáo trực thuộc Bộ Tư pháp Nga nhận xét: "Những sự kiện ở các nước Arập mang tính chất hỗn hợp. Mọi người đổ ra đường phố do sự phản kháng xã hội và có thể những người theo chủ nghĩa Islam giáo đã tận dụng cơ hội này vào những mục đích của họ"⁽¹²⁾.

Trong cơn bão táp chính trị đang bao trùm các quốc gia Arập, các lực lượng chính trị khác nhau đều bị lôi cuốn vào những sự kiện sôi động diễn ra ở khu vực này và họ đang cố gắng tìm ra lối thoát đúng đắn nhất nhằm đem lại sự phồn vinh và thịnh vượng cho dân tộc mình. Nhưng có một điểm cần lưu ý ở đây: thế giới Arập hiện nay hình như đang tách khỏi Islam giáo chính trị, cái mà trước đây không lâu đối với nhiều người nó được coi như một nguồn lực quý báu cho công cuộc đổi mới ở các nước Islam giáo./.

10. Trích theo: Lidia Orlova. *Tám gương của người khác để lan rộng*. <http://religion.ng.ru/event/2011-03-02/1priner.html>

11. Trích theo: Lidia Orlova. *Tám gương của người khác để lan rộng*. Website đã dẫn.

12. Trích theo: Lidia Orlova. *Tám gương của người khác để lan rộng*. Website đã dẫn.